

"Amikor olyan állapotban találtatott mint ember, megalázta magát, engedelmes lévén halálíg, még pedig a keresztfának haláláig." (Fil 2:8).

A húsvét közeledtével egy olyan cikket adok közre, amelyben amerikai szakemberek orvosi szempontból vizsgálják Jézus Krisztus halálának és fizikai szenvedéseinek a körülményeit. (A cikk eredetileg a JAMA című orvosi szaklapban jelent meg, és 25 éve fordítottam magyar nyelvre.)

Jézus Krisztus haláláról és fizikai szenvedéseiről

Bevezetés

A názáreti Jézust zsidó és római tárgyalásokon hallgatták ki, megkorbácsolták és kereszthalálra ítélték. A korbácsolás mély csíkokban zúzta, szakította a húsát, jelentős vérvesztést okozva, ami valószínűleg keringési sokk beálltához vezetett. Ezt az a tény is bizonyítani látszik, Jézus túl gyenge volt a keresztrúd (patibulum) Golgotára viteléhez. A keresztrefeszítés helyén csuklóit a patibulumhoz szegezték, és miután a patibulumot egy függőleges cölöpre (stipes) emelték, lábait a stipeshez szegezték.

A keresztrefeszítés fő kórélettani hatása a normális légzés zavara volt. Eszerint tehát a halál oka elsődlegesen keringési sokk és fulladás volt. Jézus halálát a dárda tette bizonyossá, amivel egy katona az oldalába szúrt. A mai orvostudomány értelmezése szerint a történelmi bizonyítékok arra utalnak, hogy Jézus halott volt, amikor levették a keresztről.

A názáreti Jézus élete és tanításai egy világvallás, a kereszténység alapját képezik, érezhetően befolyásolták az emberi történelem menetét, és a betegekhez való könyörületos viszonyulás kívánalma folytán a modern orvostudomány kialakulásához is hozzájárultak. Jézusnak mint történelmi személyiségnek a kiválósága és a halálához kapcsolódó szenvedés és küzdelem arra készítetett bennünket, hogy több tudományág bevonásával vizsgáljuk meg a keresztrefeszítés körülményeit. Ebből következik, hogy nem teológiai tanulmány elkészítése volt a szándékunk, hanem inkább egy orvosilag, történelmileg hiteles beszámoló annak a fizikai haláláról, akit Jézus Krisztusnak neveztek.

Források

A Jézus halálára vonatkozó forrásanyagot irodalmi művek alkotják, nem a test, vagy a csontváz maradványai. Ennek megfelelően a Jézus haláláról szóló tanulmány megbízhatóságát elsősorban a források megbízhatósága határozza meg. E tekintetben a forrásanyag ókori keresztény és nem-keresztény szerzők írásaiból és mai írók műveiből tevődik össze. A tudományos vizsgálat jogi-történelmi módszerét alkalmazva a tudósok megállapították, hogy mennyire megbízhatóak és pontosak az ókori kéziratok.

Jézus haláláról a legbővebb és legrészletesebb leírást az Újszövetségben, Máté, Márk, Lukács és János evangéliumában találjuk. Az Újszövetség többi 23 könyve megerősíti, de újabb részletekkel nem bővíti az I. század zsidó és római jogrendszerére, valamint a

korbácsolás és keresztrefeszítés módszerére vonatkozó ismereteinket. Seneca, Livius, Plutarkhosz és mások műveiben utalnak a keresztrefeszítés gyakorlatára. Kifejezetten Jézust (vagy keresztthalálát) Cornelius Tacitus, az ifjabb Plinius és Suetonius római, Thallus és Phlegon nem-római történetírók, a szamosztatai Lukianosz, a Talmud és Josephus Flavius, a zsidó történetíró említi, bár ez utóbbi megbízhatósága – legalábbis részeiben – kérdéses.

A közelmúlt régészeti feltárásai értékes adatokat szolgáltatnak a keresztrefeszítés római gyakorlatáról. A mai írók magyarázatai, melyek az I. században még rendelkezésre nem álló orvosi és tudományos ismereteken alapulnak, további bepillantást engednek Jézus halálának lehetséges folyamatába.

Bizonyos tények – mind a keresztények, mind ellenségeik bőséges korabeli beszámolóit; az, hogy mindnyájan létező történelmi alaknak fogadják el Jézust; az evangélisták etikája; az események és a birtokunkban lévő kéziratok keletkezése között eltelt idő rövidsége; valamint az, hogy az evangéliumok beszámolóit a történetírók és a régészeti feltárások megerősítik – egymással egybevetve megbízható forrásanyagot szolgáltatnak, amelyből kiindulva Jézus halálának korszerű orvosi értelmezését nyerhetjük.

Gecsemáné

Miután Jézus és a tanítványai a Jeruzsálem délnyugati részén levő felházban elfogyasztották a húsvéti vacsorát, felmentek az olajfák hegyére, ami a várostól északkeletre emelkedett (1. ábra). (A naptáron végzett különböző módosítások következtében Jézus születésének és halálának időpontja máig is vitatott. Mindazonáltal valószínű, hogy Jézus i.e. 4-ben, vagy 6-ban született és i.sz. 30-ban halt meg. I. sz. 30-ban a pászka ünnepén az utolsó vacsorát csütörtökön fogyasztották el, április 6-án /Nisán 13/, és Jézust pénteken, április 7-én /Nisán 14/ feszítették meg.) A Gecsemánéhoz közeledve Jézus – tudva, hogy halálának ideje közel van – nagy lelki gyötrelmeket szenvedett, és – mint az orvos Lukács írja – izzadsága olyanná vált, mint a vér.

Bár ez nagyon ritka jelenség, a véres verejték előfordulhat felfokozott érzelmi állapotban, vagy olyan személyeknél, akiknek vérzési rendellenességeik vannak. Annak következtében, hogy vér kerül az izzadság-mirigyekbe, a bőr törékennyé és érzékennyé válik. Lukács leírása inkább a véres verejtékre utal, mint külső elválasztású mirigyek chromidrosisára (barna vagy sárgászöld izzadság) vagy stigmatizációra (vér szivárgása a tenyérből vagy máshonnan).

Bár néhány szerző feltételezi, hogy véres izzadás keringési zavart okozott, mi Bucklinnal értünk egyet, aki szerint Jézus tényleges vérvesztése valószínűleg minimális volt. Mindazonáltal az izzadás az éjszaka hidegében megfázást okozhatott.

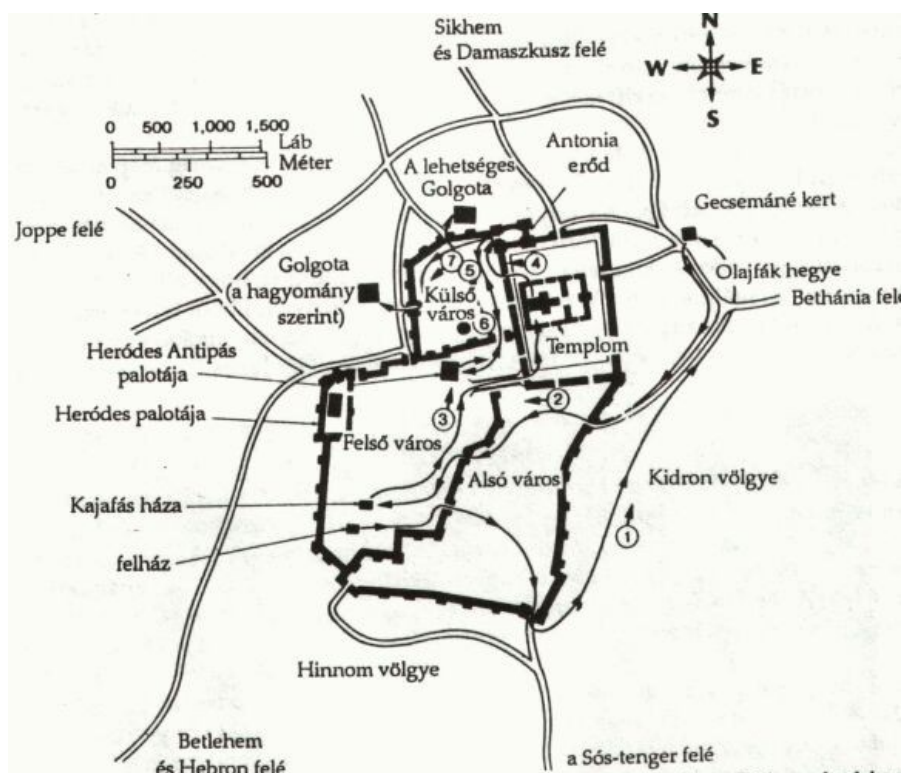
Zsidó tárgyalások

Röviddel éjfél után a templomőrség elfogta Jézust a Gecsemánéban, és először Annáshoz vitték, majd Kajafáshoz, az abban az évben hivatalban lévő főpaphoz (1. ábra). Hajnali egy óra és napkelte között Kajafás és a politikai Szanhedrin is kihallgatta Jézust, és bűnösnek találták istenkáromlásban. Ezután az örök bekötötték Jézus szemét, leköpdösték, ököllel

az arcába ütöttek. Röviddel napfelkelte után, feltehetően a templomban (1. ábra) Jézust kihallgatták a vallási Szanhedrin előtt (farizeusok és szadduceusok jelenlétében) és miután újra bűnösnek találták istenkáromlásban, halálra ítélték.

Római tárgyalások

A kivégzésekre a római hatóságoknak kellett engedélyt adni, ezért a templomország Jézust kora reggel átvitte az Antonia-erőd praetoriumába, ami Poncius Pilátus, Júdea helytartója rezidenciája és kormányhivatala volt (1. ábra). Jézust azonban nem istenkáromlóként állították Pilátus elé, hanem mint önjelölt királyt, aki alássa a római uralmat. Pilátus nem emelt vádat Jézus ellen, hanem Heródes Antipáshoz, Júda negyedes fejedelméhez küldte. Heródes sem emelt hivatalos vádat, hanem visszaküldte Jézust Pilátushoz (1. ábra). Pilátus ismét nem talált semmit, ami alapul szolgálhatott volna egy Jézus elleni törvényes vádemeléshez, de a tömeg folyton a megfeszítést követelte. Pilátus végül engedett követelésüknek, és átadta Jézust, hogy megkorbácsolják és megfeszítsék. (McDowell áttekintést ad a Jézus halála idején Jeruzsálemben uralkodó politikai, vallási és gazdasági viszonyokról, Bucklin pedig a zsidó és római tárgyalások során elkövetett szabálytalanságokat, törvénytelenégeket foglalja össze.)*

1. ábra

Jeruzsálem térképe Krisztus idejében

Jézus elhagyta a felső házat és a tanítványokkal az Olajfák hegyére, a Gecsemáné kertbe ment (1), ahol elfogták, és ahonnan előbb Annáshoz, majd Kajafáshoz hurcolták (2).

A Kajafás házában, a politikai szanhedrin előtt lefolytatott első tárgyalás után, Jézust ismét kihallgatták, ezúttal a vallási szanhedrin előtt, valószínűleg a templomban (3).

Ezután Poncius Pilátushoz vitték (4), aki Heródes Antipáshoz küldte (5).

Heródes visszaküldte Pilátushoz (6),

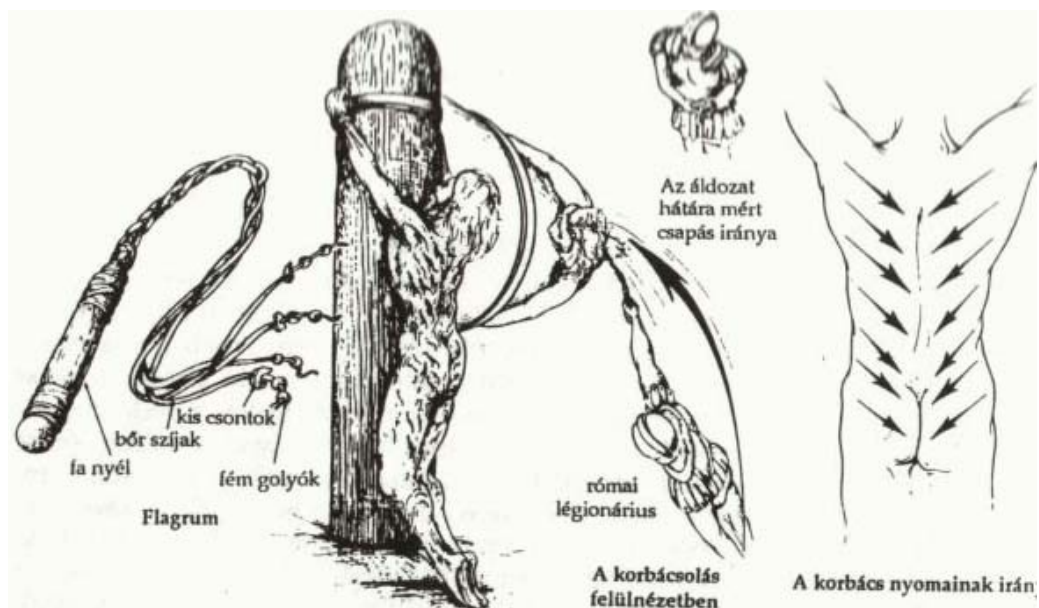
aki végül átadta Jézust, hogy az Antonia-erődben megkorbácsolják, és a Golgotán megfeszítsék (7).

Jézus egészségi állapota

Jézus megerőltető szolgálata (az, hogy gyalogszerrel járta be széltében-hosszában Palesztinát), eleve kizárja, hogy bármilyen komolyabb fizikai betegségben vagy általános gyengeségben szenvedett volna. Ennek alapján logikus a feltételezés, hogy Jézus jó fizikai állapotban volt, mielőtt a Gecsemánéba indult. Azonban a csütörtök este 9 és péntek reggel 9 óra között eltelt 12 óra alatt nagy lelki igénybevételt kellett kiállnia (mint azt a véres izzadás is mutatja), elhagyatottságot legközelebbi barátai (a tanítványok) részéről, majd – az első zsidó tárgyalást követően – az örök tettleg bántalmazták. Ráadásul egy ilyen megviselő, álmatlanul töltött éjszaka után kényszerítették, hogy összesen több mint 4 km-t gyalogoljon a különböző tárgyalások helyszínei között (1. ábra). Ezek a fizikai és lelki tényezők Jézust különösen érzékennyé tették a korbácsolás kedvezőtlen vérélettani hatásaira.

A korbácsolás

Minden római kivégzés törvényes bevezetése a korbácsolás volt, ami alól csak a nők, a római szenátorok vagy katonák (kivéve a katonaszökevényeket) voltak felmentve. A szokásos eszköz egy rövid nyél volt (flagrum vagy flagellum) néhány különböző hosszúságú egyes vagy fonott bőrszíjjal, melyekre szakaszonként kis vasgolyókat, vagy éles birkacsontokat kötöttek (2. ábra). Esetenként fadarabokat is használtak. Korbácsolás előtt az áldozat ruháit lehúzták, kezeit egy függőleges cölöphöz kötötték (2. ábra). A hátat, tomport és lábszárakat két katona (lictor) korbácsolta, vagy egy katona, helyét időnként változtatva. A korbácsolás keménysége a lictortól függött, célja pedig az áldozat legyengítése volt, az összeroppanás határáig. A katonák korbácsolás után kigúnyolták áldozatukat.

2. ábra
Korbácsolás

Balra: Rövid korbács (flagrum), bőrszíjakra kötött ólomgolyókkal és birkacsontokkal.
Középen balra: Meztelen áldozat a korbácsoló oszlophoz kötve.
A mély, csíkszerű szakított sebek rendszerint jelentős vérvesztést okoztak.

Középen jobbra: A végrehajtók helyzete felülnézetben.
Jobbra: A sebek középirányban lefelé tartó vonala.

A korbácsolás orvosi szempontból

Miközben a római katonák újra és újra teljes erővel az áldozat hátára csaptak, a kis vasgolyók mély zúzódásokat okoztak, a bőrszíjak és a birkacsontok pedig a bőrbe és a kötőszövetbe vágtak. Aztán ahogy a korbácsolás folytatódott, a szakított sebek egészen a vázizmokig mélyültek, ami a vérző test izmainak remegését idézte elő. A fájdalom és a vérveszteség mértéke alapvetően meghatározta, meddig marad majd életben az áldozat a kereszten.

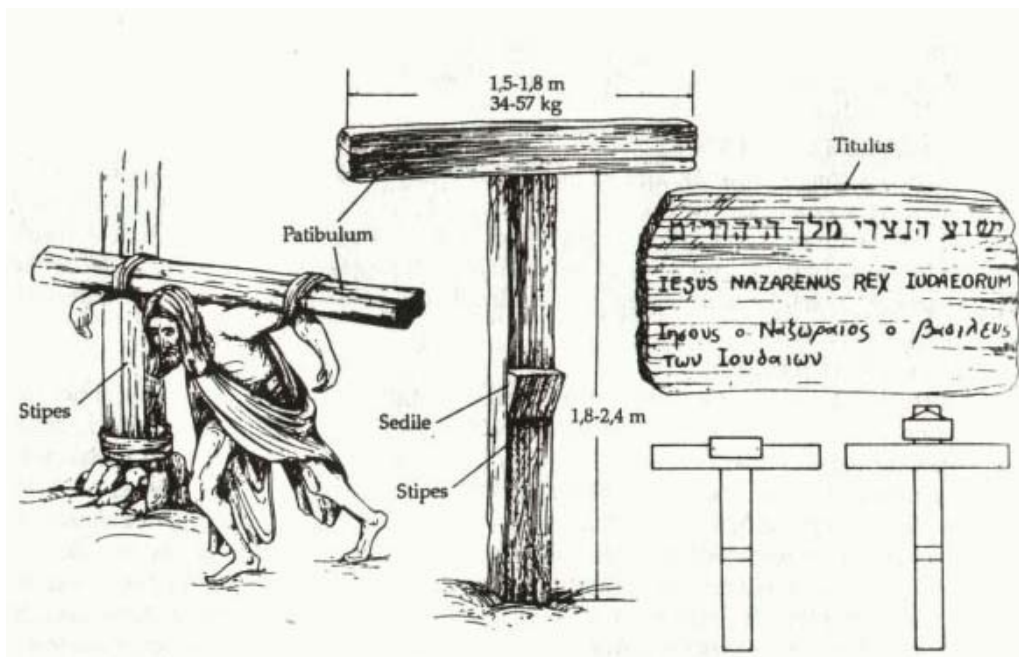
Jézus megkorbácsolása

A praetoriumban Jézust keményen megkorbácsolták. (Bár a négy evangélium beszámolója nem tér ki erre részletesen, az egyik levél – 1 Pét 2:24 – utal rá. A vers eredeti görög szavainak tanulmányozása azt mutatja, hogy Jézust különösen kegyetlenül korbácsolták meg). Nem tudjuk, hogy a korbácsütések számát 39-ben korlátozták-e, a zsidó törvényeknek megfelelően. A római katonák – nevetségesnek találva, hogy ez a gyenge ember királynak nevezte magát – gúnyolni kezdték, palástot terítve vállaira, töviskoronát téve a fejére, és jogarként nádszálat adva a kezébe. Azután leköpdösték Jézust, a nádszálat pedig fejéhez verdesték. Ezenfelül, amikor a katonák letépték Jézus hátáról a palástot, valószínűleg újra felnyitották a korbács ejtette sebeket. A kemény korbácsolás okozta erős fájdalom és érezhető vérveszteség minden valószínűség szerint sok előtti állapotot idézett elő Jézus szervezetében. Mi több, a véres izzadás különösen érzékennyé tette a bőrét. A zsidók és a rómaiak részéről kiállt testi és lelki gyötrelmek, valamint az élelem, víz és alvás hiánya mind hozzájárultak általánosan meggyengült állapotához. Ezért aztán már a tulajdonképpeni keresztre feszítés előtt Jézus fizikai állapota legalábbis súlyos, sőt valószínűleg kritikus volt.

A keresztfeszítés

A keresztfeszítés módszerei

A keresztfeszítést valószínűleg a perzsák kezdték alkalmazni. Nagy Sándor vezette be Egyiptomban és Karthágóban, és úgy tűnik, az utóbbiaktól tanulták el a rómaiak. Bár nem a rómaiak találták fel a keresztfeszítést, ők tökéletesítették, mint a kínzás és halálbüntetés formáját, mely lassú, a legnagyobb fájdalommal és szenvedéssel járó halált volt hivatva előidézni. A kivégzés egyik legcsúfosabb, legkegyetlenebb módja volt, melyet rendszerint csak rabszolgák, idegenek, forradalmárok és a legaljasabb bűnözők számára tartottak fenn. A római törvény rendszerint védte polgárait a kereszthaláltól, kivéve a katonaszökevényeket.

3. ábra

A kereszt és a titulus

Balra: Az áldozat a függőleges oszlophoz (stipes) cipeli a kereszttrudat (patbulum).

Középen: Alacsony "Tau" kereszt (crux commissa), amit a rómaiak általánosan használtak Krisztus idejében.

Főnt jobbra: Jézus titulusának fordítása névvel és bűnének

megnevezésével – A názereti Jézus, a zsidók királya – héberül, latinul és görögül.

Lent jobbra: A tábla rögzítésének lehetséges módja Tau-keresztben (balra) vagy Latin keresztben (jobbra).

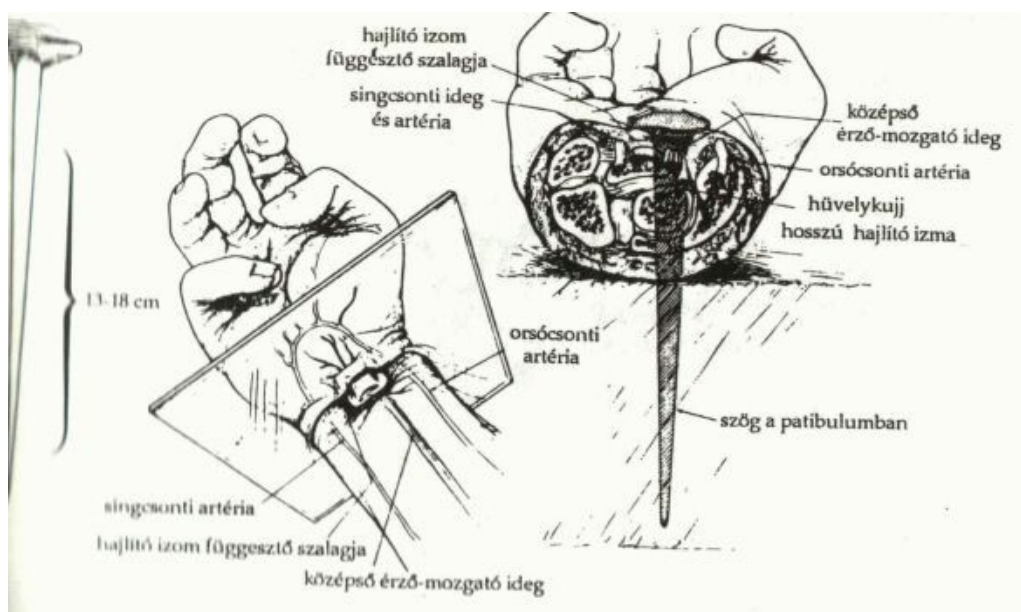
Kezdeti formájában Perzsiában az áldozatot egy fára, vagy egy függőleges póznára kötötték, ill. szögezték, abból a megfontolásból, hogy a bűnös áldozat lába ne érintse a szent földet. Csak később használtak igazi keresztet, ami egy függőleges cölöpből (stipes) és egy vízszintes kereszttrúdból (patibulum) állt, és több változata is volt (ld. táblázat). Bár a régészeti és történelmi bizonyítékok erősen arra utalnak, hogy Jézus idejében Palesztinában a rómaiak többnyire az alacsony T-alakú keresztet használták (3. ábra), a keresztrefeszítés gyakorlata változott az adott földrajzi területen belül is az ítéletvégrehajtók elképzeléseitől függően, és latin keresztet vagy más félélt is használhattak.

Szokás szerint az elítélt maga vitte keresztjét a cölöptől, ahol megkorbácsolták a város falain kívülre, a keresztrefeszítés helyére. Rendszerint mezítelen volt, hacsak a helyi szokások ezt nem tiltották. Mivel az egész kereszt súlya feltehetően jócskán meghaladta a 300 fontot (136 kg), az áldozat csak a kereszttrudat vitte (3. ábra). A 75-125 fontnyi (34-57 kg) kereszttrudat keresztben a nyakszirtjére helyezték, amit aztán válláival egyensúlyozott. A megfeszítés helyszínére tartó menet élén egy százados vezette római katonai csapat ment. Az egyik katona egy táblát (titulus) vitt, amin az elítélt neve és bűnei voltak feltüntetve. A titulust aztán a kereszt tetejére függesztették. A római őrség nem hagyta ott az áldozatot, amíg meg nem győződött annak haláláról.

A város falain kívül állandó helyen egy súlyos facölöpöt ástak függőlegesen a földbe, amelyre a patibulumot rögzítették. Ezt a műveletet – T-kereszt esetében – eresztékek és csapok segítségével végezték, kötél-erősítéssel, vagy anélkül. Hogy a haldoklás folyamatát meghosszabbítsák, gyakran egy fahasábot vagy deszkadarabot rögzítettek a

cölöpre félmagasságban, ami durva ülésül (sedile vagy sedulum) szolgált. Csak nagyon ritkán és valószínűleg Krisztus kora után alkalmaztak egy további hasábot (suppedaneum) a lábak helyének rögzítésére.

A kivégzés helyén a törvény előírásai szerint az áldozat borból és mirhából kevert keserű folyadékot kapott enyhe fájdalomcsillapítóként. A bűnöst ezután hanyatt a földre dobták, a patibulum hosszában kiterjesztett karokkal. Ezután a kezeket vagy odakötözték, vagy odaszögezték a keresztfához, bár úgy tűnik, a rómaiak inkább a szöveget alkalmazták. Egy megfeszített test maradványai, amit Jeruzsálem közelében egy Krisztus idejéből származó csonthalomban találtak, azt mutatják, hogy a szögek kb. 13-18 cm hosszú, fokozatosan vékonyodó vastüskék voltak, 1 cm-es átmérővel. Továbbá a csontmaradványok tanúsága szerint a szöveget általában inkább a csuklón keresztül verték a keresztrúdba, mint a tenyéren át (4. ábra).

4. ábra

A csuklók átszegése

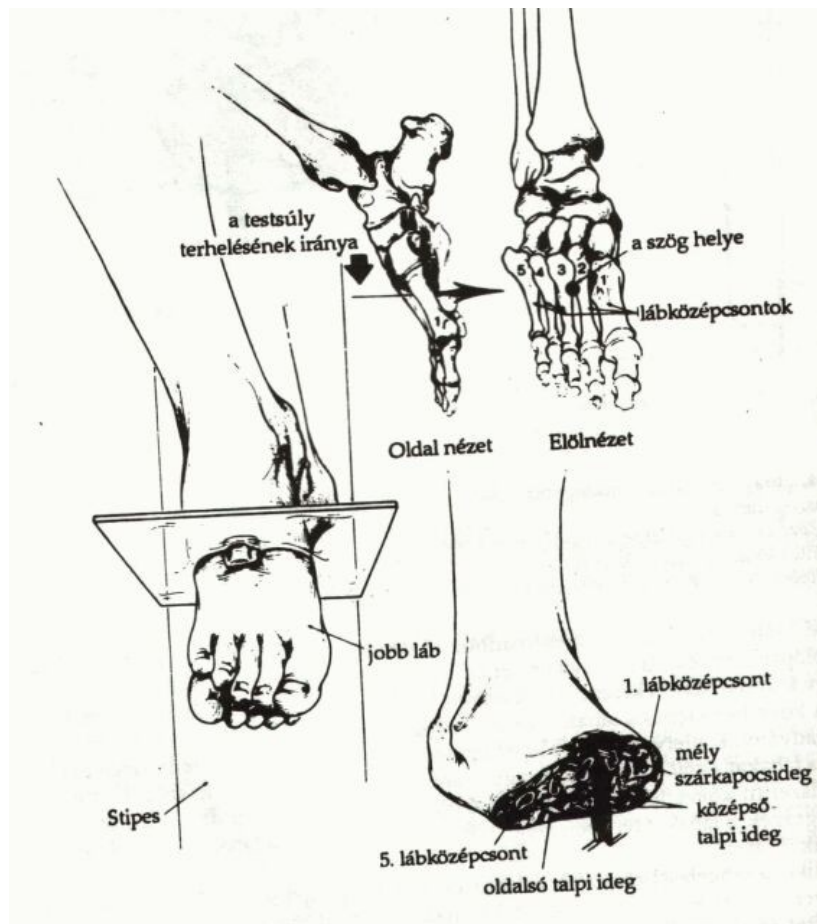
Balra: A vasszög mérete.

Középen: A szög helye a csuklóban a kéztőcsontok és az orsócsont között.

Jobbra: A csukló keresztmetszete a bal oldalt jelzett síkban, a szög útját mutatva, ahogy valószínűleg átvágta a közbülső ideget és átfúrta a hosszú hüvelykujji hajlító izmot, ugyanakkor sértetlenül hagyta a fő artériás edényeket és a csontokat.

Miután mindkét kart a keresztrúdhöz rögzítették, a patibulumot az áldozattal együtt a cölöpre emelték. Alacsony kereszt esetében ezt viszonylag könnyen el tudta végezni négy katona. Magas kereszthez azonban favillákat vagy létrákat kellett használniuk.

A következő lépés a lábak kereszthez rögzítése volt, kötéllel vagy szeggel. A csontmaradványok szerint a szögelés volt az elterjedt római gyakorlat. Bár a lábakat a cölöp oldalához vagy a lábtartóhoz (suppedaneum) szögelhették volna, rendszerint közvetlenül a cölöp elülső oldalához szegezték (5. ábra). Ahhoz, hogy ezt elvégezzék, a lábakat térdben meghajlították, és a felhúzott lábakat kissé oldalra fordították (6. ábra).

5. ábra

A lábak átszegése

Balra: A lábak helyzete, egyik a másikon, talppal az oszlop felé.

Fent jobbra: A szög helye a második lábközépcsonti térben.

Lent jobbra: A láb keresztmetszete a bal oldalt jelzett síkban, a szög útját mutatva.

Mikor a szögelést befejezték, a titulust szöggel vagy spárgával a keresztre erősítették, közvetlenül az áldozat feje fölé. A katonák és a civil tömeg gyakran kigúnyolták az elítéltet, és a katonák rendszerint elosztották egymás között a ruháit. A haldoklás hossza általában 3-4 órától 3-4 napig terjedhetett, és nyilvánvalóan fordított arányban volt a korbácsolás keménységével. Ha a korbácsolás viszonylag enyhe volt, a római katonák siettetni tudták a halált a lábak térd alatti eltörésével (crurifragium vagy skelokopia).

Nem volt ritka, hogy a rovarok szálltak, majd másztak be a haldokló és tehetetlen áldozat nyitott sebeibe, szemeibe, füleibe, orrüregébe, és a ragadozó madarak szakították a testet ezeken a pontokon. Sőt, szokás volt a holttesteket a kereszten hagyni a ragadozó állatok zsákmányául. A római jog szerint azonban az elítélt hozzátartozói levehették a testet, hogy eltemessék, miután engedélyt kaptak rá a római bírótól.

Mivel senki sem élhette túl a keresztfeszítést, a család nem vehette át a testet, míg a katonák meg nem győződtek az áldozat haláláról. Ez szokás szerint úgy történt, hogy a római őrség egyik tagja karddal vagy dárdával az áldozat oldalába szúrt. Ez a hagyomány szerint a mellkas jobb oldalán át a szívig hatoló szúrt seb volt – halálos döfés, melyre valószínűleg a legtöbb római katonát megtanították. Továbbá a szabályos gyalogsági dárda, ami 1,5-1,8 m hosszú volt, könnyen elérhette a szokásos alacsony kereszten megfeszített ember mellkasát.

A keresztrefeszítés orvosi szempontból

A keresztrefeszítés ókori módszerei és az anatómiai ismeretében módunk van arra, hogy képet alkossunk e lassú kivégzési mód orvosi vonatkozásairól. Nyilvánvaló, hogy minden sebbel heves fájdalmat, agóniát akartak okozni, és a halál oka is több tényezőre vezethető vissza.

A keresztrefeszítést megelőző korbácsolás az elítélt meggyengítésére szolgált. Álló testhelyzet okozta alacsony vérnyomás, sőt keringési sokk lehetett a következménye jelentős vérveszteség esetén. Amikor az áldozatot a kezek átszögelésére készülve háttal a földre dobták, a korbács ejtette sebek minden valószínűség szerint újra felszakadtak és porral szennyeződtek. Ráadásul a korbács szakította fájó sebek minden lélegzetvételnél a durva facölöphöz dörzsölődtek. Ennek következtében a vérveszteség a hát sebein keresztül valószínűleg tovább nőtt a keresztrefeszítés kínjai közben.

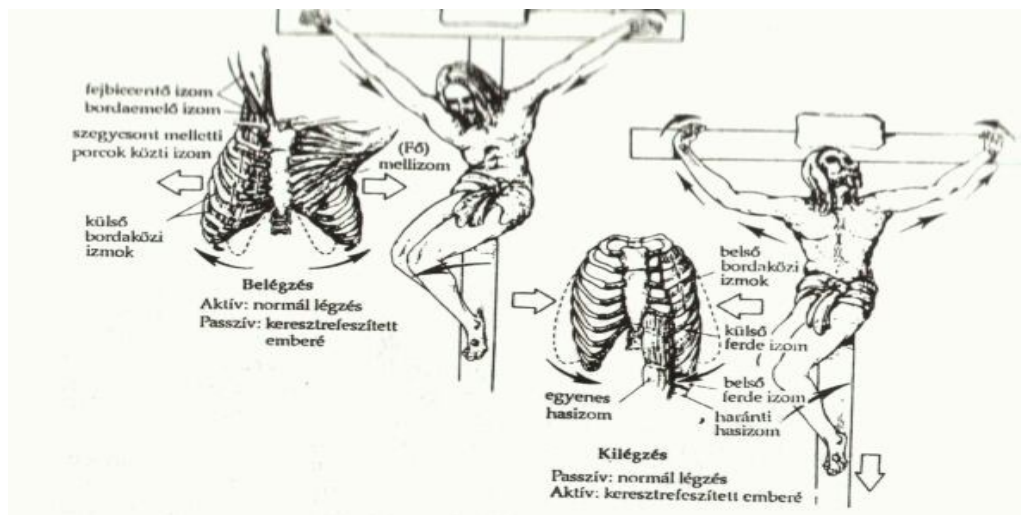
A kitárt, de nem egészen kinyújtott kezek csuklóit a patibulumhoz szögezték. Bizonyított, hogy a csukló csontjai és szalagjai elég erősek a rajtuk függő emberi test súlyának megtartására, a tenyér viszont nem. A vasszegeket tehát valószínűleg az orsócsont és a kéztőcsontok két sora között verték át, vagy közvetlenül az erős, szalagszerű hajlítói izom függesztő szalagja és a különböző kéztőcsontok között húzódó szalagokon keresztül (4. ábra). Bár a szög a csukló több pontján is áthaladhat a csontok között anélkül, hogy törést okozna, a nagyon fájdalmas csonthártyasérülés valószínűsége nagynak tűnik. Továbbá az átvert szög széttűzza a meglehetősen nagy, középső érző-mozgató ideget (4. ábra). Az ideget érő inger kízó nyilallást, égő fájdalmat kelt mindkét karban. Bár a közbülső ideg átvágása a kéz részleges bénulását eredményezi, a sok szalag vasszöggel történt átszúrása és összehúzódása karomszerű markolást okozhat.

A legáltalánosabban elterjedt módszer szerint a lábakat a cölöp külső oldalára szögezték egy vasszöggel, melyet a második és harmadik lábközépcsont között, közvetlenül a lábtőcsontokhoz való csatlakozásnál vezettek át. Valószínű, hogy a szögek a mély szárkapocscsonti ideg, és a középső és oldalsó talpi idegek ágait megsérthették (5. ábra). Bár a korbácsolás jelentős vérveszteséggel járt, maga a keresztrefeszítés viszonylag vértelen eljárás volt, mivel egyetlen ütőér sem haladt át a keresztrefeszítés közben megsértett anatómiai pontokon, kivéve talán a mély talpi ívet.

A keresztrefeszítés fő hatása – a kízó fájdalomon túl – a normális légzés, különösen a kilégzés zavara volt (6. ábra). A test súlya a vállakon és a kinyújtott karokon függve egy idő után a belégzés állapotában merevítette meg a bordaközi izmokat, és ezzel akadályozta a passzív kilégzést. Ennek következtében a kilégzés elsősorban a rekeszizomra maradt, és felszínessé vált. A légzésnek ez a formája nem volt kielégítő, így hamarosan a vér fokozott CO₂ tartalmához vezetett. Az emiatt, valamint a fáradtság következtében kezdődő izomgörcsök, tetanuszos összehúzódások még tovább nehezítik a légzést.

A megfelelő kilégzéshez a testet a lábakra nehezelve, a könyök megfeszítésével, a vállak előregörbítésével meg kellett emelni (6. ábra). Ez a művelet azonban test teljes súlyát a lábfejcsontra helyezte, hasító fájdalmat okozva ezzel. Ezen túlmenően a könyök

megfeszítése a csuklók szögek körüli elfordulásával járt és égő fájdalmat okozott a sérült közbűlő idegek mentén. A test megemelése pedig a megkorbácsolt hátát a durva facölöphöz dörzsölte. A kinyújtott, felemelt karok izomgörcse és zsibbadása csak növelte az kínokat. Ennek eredményeképpen minden kilégzési kísérlet egyre gyötrőbbé és fárasztóbbá vált, és esetleg fulladáshoz vezetett.

6.ábra

Légzés a kereszten

Balra: Belégzés. Kinyújtott könyökkel és hátra feszített vállakkal a belégzés izmai passzívan elernyednek, a mellkas kitágul.

Jobbra: Kilégzés. Behajlított könyökkel, előreahajlított vállakkal és az átszögezett lábakra helyezett testsúlyal a kilégzés inkább aktív, mint passzív folyamat.

A lábak eltörése térd alatt a kilégzés megterhelését teljesen a váll- és karizmokra helyezi át, aminek következtében hamarosan beáll a kilégzési fulladás.

Keresztrefeszítés esetében a halál tulajdonképpen oka több tényezőbből állt, és ha esetenként változott is valamelyest, a két legkiemelkedőbb ok valószínűleg keringési sokk és a kilégzésben beállt fulladás volt. A halált előidéző járulékos tényezők lehettek: vérvesztés, stressz okozta ritmuszavarok, vértolulósos szívelégtelenség, melyet a szívburki- és talán mellhártyaömleny gyors felhalmozódása okozott. A lábak térd alatti megtörése, ha végrehajtották, percekben belül fulladásos halálhoz vezetett. A kereszthalál minden tekintetben gyötrelmes volt.

Jézus keresztrefeszítése

Miután reggel 9 óra körül megkorbácsolták és kigúnyolták, a római katonák Jézust újra saját ruhájába öltöztették és a két tolvajjal együtt a keresztrefeszítés helyére vezették. Jézus szemmel láthatóan annyira meggyengült a kemény korbácsolás következtében, hogy képtelen volt a patibulumot a praetoriumtól a kb. 650 m-re lévő Golgotára cipelni. Cirénei Simont szólították fel, hogy vigye Jézus keresztjét, és a menet megindult a Golgota felé, amit a keresztrefeszítés céljára alakítottak ki.

Itt – egy vászon ágyékkötő kivételével – újra levetkőztették Jézust, miközben valószínűleg újra felszakították a korbács ejtette sebeket. Ezután mirhával kevert borral kínálták, de miután megkóstolta, visszautasította az italt. Végül Jézust és a két tolvajt megfeszítették. Bár az Írás a kézen átvert szögekről beszél, nincs ellentmondásban a régészeti leletek csuklósebeivel, mivel a régiek a csuklót a kézfej részének tekintették. A táblát (3. ábra) Jézus feje fölé erősítették. Nem világos előttünk, hogy Jézust görög vagy latin keresztre

feszítették-e. A régészeti leletek az előbbi, a korai századok hagyománya az utóbbit valószínűsíti. Az a tény, hogy Jézust később egy izsópszárra tett szivacsból kínálták borecettel (a növény szára kb. 50 cm hosszú), azt az elképzelést támasztja alá, hogy Jézust az alacsonyabb keresztre feszítették.

A katonák és a polgárok tömege gúnyolta Jézust a keresztfeszítés megpróbáltatásai közepette, a katonák pedig sorsot vetettek a ruháira. Krisztus hétszer szólalt meg a kereszten. Mivel kilégzés közben beszélünk, ezek a rövid, tömör megszólalások különösen nehezek és fájdalmasak voltak a számára. Kb. du. 3 órakor Jézus "nagy fennszóval kiáltott" és lehajtva fejét meghalt. A római katonák és a nézelődők tanúi voltak a halála pillanatának.

Mivel már közel volt a szombat kezdete, és a zsidók nem akarták, hogy a testek naplemente után a kereszten maradjanak, arra kérték Pilátust, hogy rendelje el a keresztfeszítettek lábának megtörését, ami siettetni halálukat. A katonák megtörték a két tolvaj lábait, de mikor Jézushoz mentek és látták, hogy már halott, nem törték meg a lábait, hanem az egyikük oldalba szúrta, valószínűleg gyalogsági dárdával, aminek a nyomán váratlanul vér és víz folyt a sebből. Még aznap, néhány órával később Jézus testét levették a keresztről és sírba helyezték.

Jézus halála

Jézus halála két szempontból képezte sok vita tárgyát: az oldalán ejtett seb természete, és a halál oka, rövid néhány órával a keresztfeszítés után.

János evangéliuma írja le, hogyan szúrta Jézus oldalába a katona, és hangsúlyozza, hogy szokatlan módon víz és vér folyt a sebből. Néhány szerző a vizet a húgyhólyag hasüregi középirányú átfúrásából származó hasvízzel vagy vizelettel magyarázza. Azonban a görög szó (pleura), amit János használ, egészen egyértelműen oldalt jelent, és értelmileg gyakran a bordákat is magában foglalja. Ezért valószínűnek tűnik, hogy a seb a mellkasban volt, jócskán távol a hasüreg középvonalától.

Bár János nem említi, melyik oldalon volt a seb, hagyományosan a jobb oldalon szokták ábrázolni. Ezt a hagyományt támasztja alá az a tény is, hogy jelentős mennyiségű vér folyása valószínűbb a feszült és vékony falú jobbszívpitvar vagy kamra átszúrása nyomán, mint a vastag falú és összehúzódott bal kamra esetén. Bár sohasem állapíthatjuk meg teljes bizonyossággal, melyik oldalon volt a seb, a jobb oldal valószínűbbnek látszik, mint a bal.

A János leírásával szembeni fenntartások egy része arra vezethető vissza, hogy orvosi szempontból nehéz pontos magyarázatot adni arra, hogyan folyhatott vér és víz a sebből. Ez a nehézség részben azon a feltételezésen alapul, hogy először vér jelent meg, és csak azt követően a víz. Azonban a görög nyelvben a szórend általában a jelentőséget és nem az időrendet fejezte ki. Így valószínűnek tűnik, hogy János inkább a vér jelentőségét hangsúlyozta és nem azt, hogy a víz előtt jelent meg.

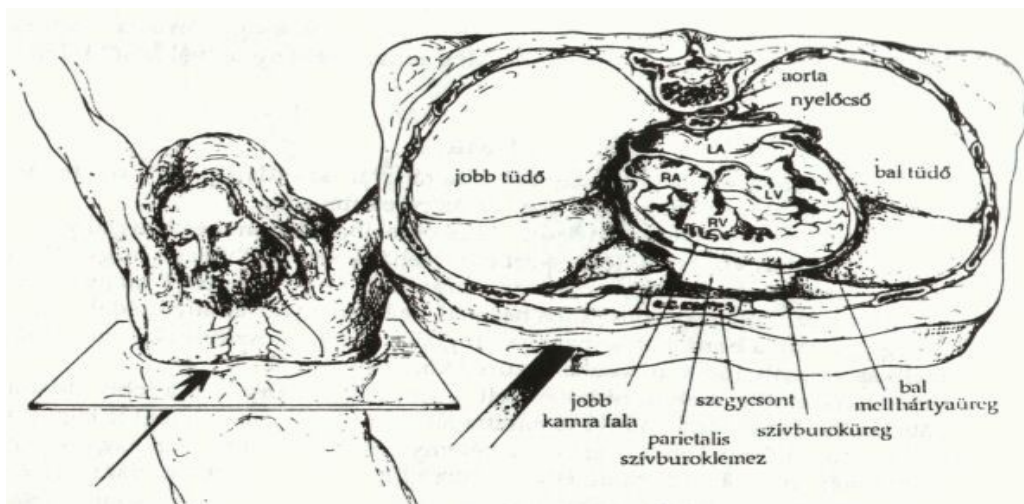
Ennek ismeretében, ami víznek látszott, valószínűleg savós szívburok- és mellhártyafolyadék volt, és megelőzte a vért, aminél a mennyiségét tekintve is kevesebb

volt. Talán a vérmennyiség csökkenése és a fenyegető szívelégtelenség nyomán mellhártya- és szívburokfolyás jött létre, ami hozzáadódott a látható vízmennyiséghez. A vér ezzel szemben feltehetően a jobb pitvarból vagy kamrából származott, vagy talán egy szívburokrepedés következménye.

Jézus halála mindössze 6 órával a keresztfeszítést követően még Poncius Pilátust is meglepte. Az a tény, hogy Jézus hangosan felkiáltott, aztán lehajtotta a fejét és meghalt, egy végzetes záróeseményre enged következtetni. Egy népszerű magyarázat szerint Jézus szívburok-repedésben halt meg. A korbácsolás és a keresztfeszítés közben, a vérmennyiség és véroxigénszint csökkenésével, a vér alvadékonyabbá válásával egyidőben nem-fertőző morzsalékos trombózisok képződtek az aortán és a mitrális billentyűn. Ezek azután kiszabadulhattak és a szívkoszorúéri keringésbe kerülve akut szívizomgörcsöt okozhattak. A megfigyelések szerint ehhez hasonló akut traumás állapotban jönnek létre a szívbillentyűn a trombózissal fenyegető képződmények. A bal kamra falának repedése, bár ritka, de előfordulhat az infarktust követő első néhány órában.

Azonban létezik egy másik, valószínűbbnek tűnő magyarázat. Lehetséges, hogy Jézus halálát egyszerűen csak a kimerültség, a korbácsolás keménysége, ill. az ennek nyomán fellépő vérvesztés és sokk előtti állapot siettette. Az a tény, hogy nem volt képes a patibulum cipelésére, ezt a magyarázatot támogatja. Jézus halálának igazi oka más megfeszített áldozatokéhoz hasonlóan több tényezőtől tevődhet össze, melyek közül az elsődlegesek a keringési sokk és a kilégzési fulladás, és talán akut szívelégtelenség. A szív végzetes ritmuszavara lehet az utolsó látható jelenet magyarázata.

Így bizonytalan marad, hogy Jézus szívburokrepedés, vagy szív- és légzési elégtelenség következtében halt meg. Azonban a fontos kérdés nem az, hogy mi okozta a halálát, hanem hogy meghalt-e. Világos, és a történelmi, orvosi bizonyítékok is azt mutatják, hogy Jézus meghalt, mielőtt az oldalába szúrták, illetve azt a hagyományos nézetet támogatják, hogy a jobb bordák közötti lándzsaszúrás valószínűleg nemcsak a jobb tüdőt, de a kamrát és a szívet is átjárta, bizonyossá téve ezzel a halált (7. ábra). Azon feltételezések jogosultságát, melyek szerint Jézus nem halt volna meg a kereszten, a modern orvostudomány ismeretei kétségessé teszik.

7. ábra

Dárda-ütötte seb a mellkasban

Balra: A dárda valószínű útja.

Jobbra: A mellkas keresztmetszete a bal oldalt jelzett síkban,
a dárda átjárta belső szerveket mutatva. (LA - bal pitvar, LV - bal kamra, RA - jobb pitvar, RV - jobb kamra)

A cikk megjelent a JÓ HÍR Bibliái folyóiratban (91/2. szám, Stramszki István fordítása)

* McDowell J: The Resurrection Factor, San Bernardino, 1981. 20-53, 75-103., Bucklin, R: The legal and medical aspects of the trial and death of Christ. Sci Law, 197/10. 14-26.